

També permet confirmar una sospita que ja estava en part resolta: que els mitjans de comunicació a Espanya, com a mínim en el cas d'ETB, utilitzen un funcionament estàndard per afrontar-se a la realitat i convertir-la en notícia; que no hi ha gaires diferències entre mitjans que actuen a diferents països, que tenen interessos informatius en diferents àmbits territorials o que són de titularitat diferent.

Finalment, dóna a conèixer a la perfecció el funcionament dels informatius d'ETB i permet fer-se una idea de com poden actuar altres televisions autonòmiques a l'hora d'elaborar la informació i fins i tot com funcionen les grans televisions de l'Estat. En aquest sentit, volem

destacar que la tesi de Martín Saborís amplia coneixements sobre uns mitjans de comunicació, les anomenades «televisions de proximitat», que s'han convertit en un àmbit d'estudi preferent en els darrers anys a Catalunya i en especial a la Universitat Autònoma de Barcelona.

En definitiva, ens trobem davant d'un molt bon estudi de *newsmaking*, elaborat amb gran un rigor metodològic i una base teòrica molt sòlida que permet arribar a unes conclusions molt ben fonamentades i que compten amb el suport d'un ampli ventall de recerques internacionals.

Josep Àngel Guimerà i Orts

Universitat Autònoma de Barcelona

SAEZ I CASAS, Albert

De la representació a la realitat. Propostes d'anàlisi del discurs mediàtic

Barcelona: Dèria Editors, 1999

Blanquerna Comunicació

De la representació a la realitat, del periodista i professor de la Universitat Ramon Llull Albert Sàez, és un llibre que, com el mateix autor aclareix a la introducció, recull el capítol metodològic de la seva tesi doctoral *El discurs periodístic a l'era de la història en directe. Estudi d'un cas: el tractament a la premsa d'informació general dels viatges de Joan Pau II a Espanya*.

Per tant, estem davant d'un text introductor i a una recerca empírica que consisteix en una anàlisi de la interpretació mediàtica del fet religiós a partir de la representació del pontífex polonès. De fet, creiem que el llibre comentat no és tant el capítol metodològic —com ell diu— de la recerca com l'aparell teòric en què la tesi doctoral de l'autor es va fonamentar.

Segons l'autor, el llibre es pot llegir «com una panoràmica, com una síntesi o com una guia», propòsit una mica ambiciós, tot considerant que el text té 132

pàgines, incloent-hi la bibliografia. Aquest fet es converteix alhora en el seu gran defecte i en la seva major virtut.

El llibre s'estructura en quatre capítols. Ocupa el gruix de les 132 pàgines el capítol II, dedicat a la descripció de les «Escoles d'anàlisi del discurs»: la retòrica, la lingüística, les aportacions de la filosofia del llenguatge, l'anàlisi de contingut i la semiòtica. Aquí potser caldria fer un retret: mentre que la retòrica, la lingüística, la filosofia del llenguatge o la semiòtica són disciplines molt ben definides, creiem que l'anàlisi de contingut és una «tècnica d'investigació per a la descripció objectiva, sistemàtica i quantitativa del contingut manifest de la comunicació», segons recull el mateix autor amb una cita de Berelson. L'anàlisi de contingut no seria, doncs, una disciplina equiparable a les altres quatre, sinó més aviat una metodologia d'estudi a disposició dels investigadors, independentment de quina sigui la seva especialitat teòrica.

Quan diem que la minsa extensió del text és el principal defecte del llibre ens referim a que en a penes 75 pàgines s'expliquen els cinc grans corrents de pensament que han abordat l'anàlisi del discurs. El tractament no pot ser sinó inevitablement breu i superficial, un apunt de les idees principals de cadascuna d'aquestes aportacions teòriques. L'estudiós que busqui un major aprofundiment quedarà decebut, i s'haurà de contentar amb una mirada rapidíssima sobre conceptes i idees molt complexes que necessiten un tractament més extens i detingut.

Però, justament aquesta aproximació condensada que fa l'autor es converteix en una gran virtut, atès que el llibre pot ser llegit com una primera presa de contacte amb els corrents teòrics que s'han preocupat del discurs, per després ampliar-ne l'horitzó i endinsar-se en cadascuna de les manifestacions teòriques abordades.

El capítol III intenta una aproximació a les «tipologies del discurs» en què destaquen les aportacions de Charles Morris, per acabar amb un brevíssim capítol IV (8 pàgines), anomenat «El discurs mediàtic», el qual és definit com a «unitat de producció de sentit» i que podria ser analitzat, segons l'autor, des del punt de vista de la retòrica, la lingüística, la filosofia del llenguatge i la semiòtica, és a dir, des de tots els corrents teòrics apuntats en el capítol anterior.

Personalment crec que aquest text no s'hauria d'haver separat de l'estudi empíric que li aixoplugava, i que era, segurament, la materialització dels corrents teòrics explicats amb anterioritat, aplicats a un cas concret. Quant dic això no és per restar mèrits a l'autor i els seus innegables coneixements teòrics, sinó perquè sóc de l'opinió que a casa nostra som molt donats a repetir —ja sigui condensadament o *in extenso*—, les aportacions alienes, però poc agosarats a l'hora d'elaborar propostes pròpies. Diguem que

som molt afeccionats a fer revisicions crítiques del pensament dels altres abans que exposar-nos al risc de fer propostes noves que, al seu torn, poden resultar aferrissadament criticades. Si el que es pretén fer és una revisió crítica als clàssics, aquesta ha de ser necessària, justificada, àmplia, per tal de donar al potencial lector una nova lectura dels principals autors i corrents de pensament en la matèria de què es tracti.

En el cas que ens ocupa aquesta revisió crítica de les diferents escoles que han abordat l'anàlisi del discurs és suficient com a aparell teòric previ per a abordar l'anàlisi de qualsevol parcel·la de la realitat —com era en aquest cas l'estudi del fenomen religiós—, però com a text independent queda palesa la seva condició de *resum* introductor i alguna altra cosa que se'ns escamoteja. Si el lector hagués tingut accés a tot el treball sencer, aquesta introducció teòrica hauria adquirit tota la seva significació per a l'anàlisi concreta que es pretenia dur a terme.

D'aquesta manera hauríem pogut comprovar la importància d'un fenomen social, i la manera com l'autor aplicava els diferents conceptes teòrics a l'anàlisi de la interpretació mediàtica del fet religiós, que era l'objectiu final del seu treball, així com des de quina de les cinc escoles d'anàlisi del discurs contemplades escometia el seu abordatge. Per una altra banda, l'anàlisi d'un cas ens hauria descobert les aportacions i eleccions pròpies de l'autor, i no només la descripció dels corrents de pensament existents. Haurem d'esperar que l'autor es decideixi a publicar la recerca en la seva totalitat per a valorar l'abast de les seves aportacions, l'encert de les seves eleccions i les dificultats derivades de l'aïllament de la parcel·la concreta de la realitat social que es vol analitzar. A mi, personalment, m'interessen molt més les interpretacions noves i personals sobre un problema —fins i tot quan es pugui incórrer en error—, que els prolegòmens

teòrics, sobretot quan aquests no són sinó un breu resum del plantejament original.

Separat de l'anàlisi del cas que era el seu objecte d'estudi, el llibre que comentem resulta insuficient com a text independent, puix que la majoria d'autors i conceptes analitzats són prou complexos com per ser reduïts a un parell de cites

per cap. Amb tot, l'autor mostra una excel·lent disposició teòrica que fa que es pugui esperar d'ell molt més del que aquest breu llibre pot indicar.

Joana Gallego

Universitat Autònoma de Barcelona
Departament de Periodisme
i de Ciències de la Comunicació

CHILLÓN, Albert

Literatura y periodismo. Una tradición de relaciones promiscuas

Bellaterra: Universitat Autònoma de Barcelona

Servei de Publicacions, 1999. (Aldea Global: 5)

Prólogo de Manuel Vázquez Montalbán

Una de les primeres preguntes que ha de contestar tot professor de periodisme és a propòsit de les relacions entre periodisme i literatura. La majoria dels estudiants arriben a les llicenciatures des d'una vocació literària més o menys explícita, són allò que abans en deien *letraferits*. Igualment, una part substancial del seu univers periodístic —si deixem de banda l'*star system* audiovisual— està format pels escriptors que surten als diaris: Vázquez Montalbán, Barril, Torres, García Márquez, Umbral, Muñoz Molina, Vicent, etc. La tragèdia dels professors dels primers cursos de periodisme és que la doctrina literària oficial i, especialment, la doctrina periodística —i en això coincideixen els teòrics i els professionals— els obliga a desenganyar l'estudiantat. Vázquez va ser periodista, però ja no ho és; no pots escriure com Barril fins que no ets famós; Umbral fa poesia en prosa, però no és periodista. Són les respostes canòniques a les inquietuds dels joves aspirants a una professió poc més noble que la prostitució. Contra les aspiracions literàries dels alumnes, durant dècades se'ls ha subministrat la piràmide invertida, les sis W —sense parlar-los d'Aristòtil, per cert— i el mite de l'objectivitat, prefaci del codi deontològic apte només per a l'aristocràcia periodística

ca que treballa als mitjans públics, especialment els dependents del govern català.

La fascinació que m'ha provocat aquest llibre del professor Chillón no prové únicament de la contundència de la seva resposta contra aquesta corrua de despropòsits, sinó la profunditat amb què ho fa. És nota, si se'm permet, que ha dedicat la vida a desfer un malentès tan estès com estèril. I així ha estat com *Literatura y periodismo* ha esdevingut una obra sublim, si podem traslladar a l'assaig allò que Bloom defensa en el cas de la literatura imaginativa. Tot el que fins ara s'ha dit sobre periodisme i literatura està en les pàgines de Chillón i difícilment podran dir-se noves paraules sense tenir-lo com a referència, explícita o implícita, atesa la manca de rigor habitual en la literatura científica sobre l'activitat periodística. I el meu entusiasme no prové només de compartir amb Chillón un grapat de referents poc freqüents quan es tracta de parlar de periodisme com Austin, Wittgenstein o Lluís Duch. Chillón va al nucli del problema, com és la naturalesa del llenguatge. Tot comença, estem d'acord, amb Nietzsche.

La secció primera, i especialment els dos primers capítols, són de lectura obligatòria per la capacitat de sintetitzar tot el que